

Gürcistan'daki Alman
Müessilliği'nden
Berlin'deki Dışişleri
Bakanlığı'na

Tiflis, 27 Eylül 1922

ZARYA Vostoka, bu ayın 25'inde çıkan 80'inci sayısında, TKP Kongresi'yle ilgili olarak, Batum'dan gelen 20 Eylül tarihli şu telgrafı yayımladı:

"18 Eylül günü, TKP Kongresi'nden dönen, Sorin, Jacques Sadoul ve Djevasch (Ahmet Cevat Emre) yoldaşların oluşturduğu Komünist Enternasyonal delegasyonu Batum'a geldi. Sorin yoldaş konuşmasında kongre izlenimlerini anlattı. Türk halkı delegelere sıcak ve dostça bir ilgi göstermiş. Ama gerici Türk hükümet çevresi, Fransız temsilcisinin baskısı nedeniyle kongreyi yasaklamış. Bu karar, çalışanlar, işçiler ve liberal kesim tarafından tepkiyle karşılanmış [İzinsiz olarak yapılan]. Kongre TKP'nin sağlamlaşması, kökleşmesi yolunda olumlu bir adım olmuş. Kongre, yalnızca Türk işçi ve köylülerinin sınıf düzeyinde örgütlenmesini değil, aynı zamanda Avrupa emperyalizmine karşı içeride birleşmeyi de sağlamış. Bu bağlamda kongre çok büyük bir rol oynamış ve Türk ordusunun son zaferleri gibi önem kazanmış. Türkiye'deki ilk Komünist kongre olmasına karşın, Türk işçi ve köylülerinin sınıf bilinci edinmeye başladıklarını göstermiş. İşçi ve köylü delegeleri, ölüm cezaları ile tehdit edildikleri halde inandıklarını açıkça söylemişler. Bütün güçlerini ve yaşamlarını işçi sınıfına adadıklarını belirtmişler" (Kafkas-Rus Telgraf Ajansı).

Zarya Vostoka'nın aynı sayısında, Eylül'ün 20'sinde Tiflis'in Rustaveli Tiyatrosu'nda, bundan dört yıl önce Trans-Kaspi (Hazar-ötesi) bölgesinde oradaki İngiliz komando birliğince öldürülen Şaumyan vb. 26 eski Bakü Bolşevik Halk Komiseri'ni anma gecesinde Sorin'in yaptığı konuşma şöyle veriliyor. Sorin diyor ki:

"Yoldaşlar! Ankara'dan geliyorum. TKP'nin ilk yasadışı kurultayını yaptığı yerden geliyorum. (Sürekli alkışlar. Orkestra *Enternasyonal*'i çalıyor.) Belirtmek isterim ki, dünyada, kendini

devrimci göstermeye çalışan Türk hükümeti kadar işçileri köleleştiren, komünistleri koğuşturan başka bir hükümet yoktur. Bütün iyi niyetimizle yasal bir TKP toplantısı yapmak isteğimize karşın, bize izin vermediler, ama biz yine de toplantıyı yaptık." (Sürekli alkışlar.)

Bu arada, Jacques Sadoul yoldaş da uzun bir söyleşide (*Zarya Vostoka*, Sayı 82, 24 Eylül 1922) Ankara izlenimlerini anlattı. İlginç olan, Komünist delegasyonunun bir Rus denizaltısıyla Yunan ablukasını delmesiymiş. Delegasyon Ankara'ya geldiğinde, saldırıya uğrayacağı kuşkusunu taşıyormuş. Sadoul'un dediğine göre, Fransız Albayı Mougin'e olay anlatılıp, Komisyon üyelerinden biri öldürülecek olursa kendisinin de öldürüleceği şaka yollu söyleince, bu durum, ortadan kalkmış.

Sadoul'un anlatımına göre, Ankara hükümeti Rus yardımını büyük bir coşkuyla karşılamış, ama Komünist kışkırtmalarından çekinerek kongreyi yasaklamaya karşı gelebilir ve yasadışı bir kongre yapabilirlermiş. Böyle bir toplantı ise, Türk yoldaşlara bakılırsa, sınıflararası çekişmeleri keskinleştirecek nitelik taşıyormuş. Zaten Türk burjuvazisi ile bağlantı, ancak İngiliz emperyalizmine karşı savaş devam ettiği sürece olacaktır.

Bu arada, Ankara'daki yönetici kadrolarda bulunan İngiltere yanlıları, İstanbul'dan vazgeçilmesini, onun yerine Kafkasya'ya el atılmasını, Batum ve Bakü'nün işgal edilmesini, Gürcistan'a göz konulmasını öneriyorlarmış. Fakat, Mustafa Kemal Paşa'nın zaferleriyle bu grup bir kenara itilmiş olmalıymış. Onların yerine şimdi, emperyalistler ve Pantürkistler öne çıkmaya başlamışlar. Zaferin verdiği sarhoşlukla, bunlar Rus topraklarına göz dikmişler. O nedenle, bir yandan Türklerin içindeki İngiliz emperyalizmi karşıtlarını korumak, öte yandan da Kızıl Ordu'yu hazır tutmak gerekiyormuş. En sağlam Rus diplomasisi, bu olabilirmiş. Durum, Rus-Komünist tarafının Türk-Rus dostluğuna pek de güveni olmadığını gösteriyor. Bunun dışında, elimize gelen bilgilere göre, TBMM'nde kurulan yeni Türk Halk Komiserleri Kurulu'nun büyük çoğunluğunun İttihat ve Terakkicilerden seçilmiş olması ilginçtir. Bunlar, Alman dostu görünüyorlar. Buradaki Türk Elçisi Muhtar Bey kendisi ile yaptığım görüşmede, Türk devletinin Almanya ile resmî ilişkilere geçeceğini, kendisinin de bu konuda üstüne düşene yapacağını söyledi. □

(İmza: Hesse)

Gürcistan'daki
Alman
Temsilciliğinin
Alman
Dışişlerine
gönderdiği
belgenin
arşivden
alınmış
fotokopisi.

Sayı 50 (Subat 1988),
s. 7-8